yra Lenkijoje, į P nuo Radomo – apie 400 km tiesiąja nuo Pietų Lietuvos. Šis radinys yra unikalus Rytų Pabaltijyje ir rodo Pietų Lietuvos „virvelininkų" ryšius su Rutulinių amforų kultūros žmonėmis Vidurio Europoje.

Be keramikos ir titnagų, buvo rasta 12 perdegusių kaulo fragmentų, užfiksuoti 5 akmenys.

SETTLEMENT KARAVIŠKĖS 6

In 2001 the LIH expedition excavated the settlement Karaviškės 6. During rescue excavations the area of 694 m^2 was investigated, 489 ceramic artefacts and 739 flint artefacts were found. The pottery belonged to the Late Neolithic Corded Ware culture. The flint artefacts were dated to the Early Mesolithic, the Late Mesolithic – the Early Mesolithic and the Late Neolithic. A fragment of polished axe made from banded flint confirmed the fact that South Lithuania Corded Ware communities had contacts with Globular Amphora people in Central Europe.

PASIENIŲ 1-OJI AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖ

Egidijus ŠATAVIČIUS

2001 m. Kaišiadorių muziejus toliau tęsė Pasienių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės (Vilniaus r., Buivydiškių sen.) tyrimus (žr. *ATL 1990 ir 1991 metais,* V., 1992, t. 1, p. 34–36; *ATL 1992 ir 1993 metais*, V., 1994, p. 34–36; *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 26–29; *ATL 1996 ir 1997 metais,* V., 1998, p. 41–43), pradėtus dar 1990 m. Per sezoną P paminklo dalyje ištirtas 32 m^2 dydžio plotas (iš viso ištirtas 320 m^2 plotas).

Tirtos perkasos paviršius nuolaidėja P kryptimi (apie 15–20°) Neries link. Atitinkamai pasvirę ir visi sluoksniai. Viršuje slūgsojo 8–50 cm storio armuo, o perkasos Š pakraštyje – iki 22 cm storio pilkas miškožemis. Žemiau buvo iki 5–30 cm storio ryškiai geltonos spalvos smėlio sluoksnis – gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, – sudarytas iš aliuvinio smulkiagrūdžio smėlio su pavieniais smulkiais rieduliukais. Perkasos P ir centrinėje dalyje kultūrinio sluoksnio viršutinė dalis sunaikinta ariant. Kultūrinis sluoksnis storesnis buvo P, o plonesnis – Š perkasos dalyje. Giliau slūgsojo balkšvos–gelsvos spalvos stipriai ortšteinuotas smėlis – įžemis.

Gyvenvietės kultūriniame sluoksnyje atsidengė keletas įvairaus dydžio ir turinio dėmių. Didžiausia buvo R perkasos pakraštyje (dalis dėmės ištirta 1991 m.). Ji netaisyklingo pusovalio formos, apie 90x60 cm skersmens bei apie 60 cm gylio, užpildyta rudu smėliu. Viršutinė jos dalis nuarta. Kita dėmė, atsidengusi perkasos ŠR kampe, buvo netaisyklingo apskritimo formos ir apie 50 cm skersmens. Ji užpildyta pilku smėliu su pavieniais angliukais. Vertikaliame pjūvyje ši dėmė buvo ištęsto ovalo (lašo) formos ir siekė iki 40 cm gylį. Trečioji dėmė atsidengė perkasos ŠV pakraštyje, ties V sienele. Ji buvo netaisyklingo segmento formos (didžioji dalis dėmės yra už perkasos ribų) ir apie

100x25 cm dydžio, užpildyta pilkšvu su pavieniais angliukais smėliu. Jos viršutinė dalis tikriausiai nuarta. Vertikaliame pjūvyje ji buvo apie 40 cm gylio. Visų trijų dėmių kilmė ir paskirtis nėra aiški.

Perkasos P pakraštyje, kultūrinio sluoksnio apatinėje dalyje, aptikta nedidelė akmenų konstrukcija. Tai viena linija ir 2 aukštais sukrauti 8 smulkūs (9–18x8–15x5–14 cm dydžio) rieduliukai. Tikėtina, jog šios konstrukcijos viršutinė dalis truputį apardyta arimo. Šalia, per keliasdešimt cm į PV, gulėjo itin stambus (95x64x72 cm dydžio) riedulys, kurio tik pati viršutinė dalis kyšojo kultūriniame sluoksnyje, o likusi dalis slūgsojo balkšvame smėlyje–įžemyje. Akmenų konstrukcijos paskirtis nėra aiški. Be to, perkasoje aptikti dar 9 stamboki pavieniai rieduliai: 4 iš jų slūgsojo perartame sluoksnyje, o likę 5 – kultūrinio sluoksnio apačioje.

PR perkasos dalyje po armeniu, ryškiai geltono ir balkšvo smėlio sluoksniuose atsidengė apie 90x60 cm dydžio keturkampio formos vėlyvo perkasimo dalis, kurio didesnė dalis ištirta dar 1990–1991 m. Tikriausiai tai 1979 m. žvalgomųjų tyrimų metu iškastos perkasos žymė.

2001 m. tyrinėtame plote buvo labai mažai radinių. Iš viso tyrimų metu surasti 174 akmeniniai radiniai: titnaginių radinių buvo 158 (jie sudaro 90,8% visų radinių), kvarcitinių-smiltaininių – 15 (8,62%), o kitų akmens rūšių – 1 (0,57%). Apie 80,46% šių radinių surasta perartame sluoksnyje, ~16,09% – ryškiai geltoname smėlio sluoksnyje, o 2,87% – pilkame povelėnyje ir miškožemyje (Š perkasos dalis). 1 radinys aptiktas 1979 m. tirtoje bandomojoje perkasoje. Šie radiniai perkasoje pasiskirstę netolygiai. Gausiau jų aptikta P ir R perkasos kvadratuose.

Daugiau nei 80% titnaginių radinių yra pasidengę įvairaus storio melsva–balta patina. Apie 12% jų yra pabuvoję ugnyje: perdegę ir aptrupėję. Dirbinių gamybai naudotas aukštos kokybės pilkos spalvos titnagas. Dirbinių aptikta tik keletas: 2 rėžtukai (nuskeltiniai vienkrypčiai), pagaminti iš skelčių dalių; 2 dirbinių fragmentai; 1 grąžtas, pagamintas iš skeltės; bei 1 mikrolitas (?) – skeltės viršutinė dalis su įstrižai retušuotu pagrindu. Taip pat aptiktos 57 įvairaus dydžio skeltės ir jų dalys (keletas su retušu ir utilizacija), 6 skaldytinių liekanos–fragmentai ir 1 žaliavos rieduliukas. Likusią titnaginių radinių dalį sudarė įvairios nuoskalos, keletas jų buvo su padriku retušu ir utilizacija.

Tarp kvarcitinių-smiltaininių radinių daugumą sudarė įvairaus dydžio nuoskalos. Aptikti ir 3 skaldytiniai (ar apskaldyti žaliavos gabalai) bei 1 skeltė. Perkasos pietrytiniame kampe surastas ir 1 iš kitokios akmens rūšies pagamintas radinys – kirvelio su skyle kotui pentinės dalies nedidelis fragmentas.

Tyrimų metu aptikti 55 keramikos fragmentai, kurių pusė priskirtina žiestai, o likusi dalis – lipdytinei keramikai. Visi surasti fragmentai yra labai smulkūs, ne didesni nei 1–3 cm^2 dydžio.

Lipdytinės keramikos molio masė liesinta stambiai bei vidutiniškai grūstu granitu. Šukių sienelės – vidutinio pločio ir plačios. Tipologiškai – tai indų šoninių sienelių fragmentai; nei pakraštėlių, nei dugnelių šįkart nerasta. Ji datuojama ankstyvųjų metalų laikotarpiu. Dauguma šukių aptikta ariamame sluoksnyje, 5 – pilkame miškožemyje (Š perkasos dalis) ir tik 1 šukė

surasta žemiau armens – ryškiai geltono smėlio sluoksnio viršuje.

Žiesta keramika liesinta smulkiai grūstu granitu ir smėliu. Puodų paviršius žiestas bei apžiestas, sienelės vidutinio storio, keleto jų vidinė pusė puošta ruda glazūra. Tipologiškai – tai 5 pakraštėliai (visi *S* formos, iš jų 3 su į išorę nusklembtu pakraštėliu), 1 priedugnis ir 23 šoniniai fragmentai. Du trečdaliai šios rūšies puodų šukių surasta perartame sluoksnyje, o likusi dalis – pilkame miškožemyje (šiaurinė perkasos dalis).

Didžioji dalis titnaginių (su įvairaus storio patina ir dalis be jos) bei visi kvarcitiniai-smiltaininiai radiniai datuojami ankstyvuoju mezolitu – Preborealio periodo pačia pradžia (VIII tūkst. pr. Kr. I ketvirtis) ir priskiriami vėlyvajai Svidrų industrijai. Dalis titnaginių radinių be patinos ir akmeninio kirvelio su skyle kotui fragmentas bei lipdytinė keramika tikriausiai skirtini vėlyvajam neolitui – senajam bronzos amžiui. Kol kas šio tipo radinių tiek chronologinė, tiek ir kultūrinė priklausomybė nėra visiškai aiški. Žiesta keramika yra iš XV–XX a. pradžios.

INVESTIGATIONS OF THE STONE AGE SITE PASIENIAI 1

In 2000 KM excavations at the site Pasieniai 1 (Vilnius district) were continued. The area of 32 m^2 was excavated. There were traces of several pits, a small stone structure in the partly destroyed cultural layer. Totally 174 artefacts from flint, sandstone, quartzite and other stone (burins, their fragments, a borer, a microlith etc.) were collected. The finds belonged to the late Swiderian cultures (the very beginning of the 8th millennium B.C). In addition to these finds, 55 potsherds were uncovered in the ploughed layer as belonging to the Late Neolithic – the Early Bronze Age, as well as to the 15th–20th century A.D.

RĖKUČIŲ 1-OJI AKMENS AMŽIAUS GYVENVIETĖ

Egidijus ŠATAVIČIUS

2001 m. buvo toliau tęsiami Rėkučių 1-osios akmens amžiaus gyvenvietės (Švenčionių r., Švenčionėlių sen.) tyrimai (žr. *ATL 1994 ir 1995 metais*, V., 1996, p. 30–31; *ATL 1996 ir 1997 metais*, V., 1998, p. 43–45), pradėti 1994 m. Per sezoną PV paminklo dalyje (ties intensyviai naudojamu lauko keliuku) ištirtas 24 m^2 dydžio plotas (iš viso ištirta 144 m^2).

Rėkučių 1-oji akmens amžiaus gyvenvietė yra Kretuono ežero Š–ŠR krante, per 400 m į PV nuo Rekučių kaimo. Paminklas yra ant antros viršsalpinės ežero terasos, kuri virš ežero vandens lygio iškilusi apie 3–4 m. Šiuo metu ežeras yra per 300 m į PV. Gyvenvietė buvo įkurta moreninio kyšulio lomoje: į P nusidriekia pavienių stambių moreninių kalvų virtinė (kurios viena nuo kitos atskirtos vandens srautų išgraužtais slėniais), o Š – aukštas krantinis darinys. Iš R ir V terasinį iškyšulį, o kartu ir gyvenvietę riboja žemos pažliugusios pievos.

Tyrimų metu nustatyta, jog gyvenvietės kultūrinio horizonto viršutinė dalis